

УДК 347.78.01

DOI 10.33244/2617-4154.2(23).2026.238-248

В. А. Миколаєць,*доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри правничої лінгвістики,
Державний податковий університет***V. A. Mykolaiets,***Doctor of Law, Professor, Head of the Department of Legal Linguistics,
State Tax University**email: mykolaietsva@gmail.com***ORCID 0000-0002-2346-3994**

ГОСТРАЙТИНГ ЯК ЯВИЩЕ В ПРАВОВОМУ ПОЛІ

GUESTWRITING AS A PHENOMENON IN THE LEGAL FIELD

Методи дослідження охоплюють комплексний підхід: аналіз чинного законодавства України у сфері авторського права та академічної доброчесності; порівняльно-правовий аналіз міжнародних норм і практик; історико-правовий метод для простеження еволюції прихованого авторства від античності до сучасності; системний метод для виявлення колізій між правовими нормами та етичними стандартами; контент-аналіз наукових публікацій і публічних дискусій; а також дослідження судової практики, зокрема рішень Верховного Суду та прикладів зарубіжних юрисдикцій, де гострайтинг оцінювався крізь призму професійної доброчесності.

Результати дослідження засвідчили, що гострайтинг має багатоформатний характер і неоднакове сприйняття залежно від сфери застосування. У політиці та бізнесі він легітимізується як інструмент професійної допомоги й комунікації, тоді як у науці та освіті кваліфікується як порушення академічної доброчесності. Виявлено відсутність чіткого правового регулювання цього явища в українському законодавстві, що створює правову невизначеність і ускладнює кваліфікацію відповідних відносин. Судова практика Верховного Суду підтверджує тенденцію до розширеного розуміння академічної доброчесності, охоплюючи питання належного авторства, коректного зазначення внеску інших осіб і прозорості створення наукових робіт.

Висновки роботи підкреслюють потребу в розробленні правових механізмів, які б враховували специфіку різних сфер суспільної діяльності. У науковій та освітній сфері приховане авторство має залишатися абсолютно недопустимим як форма обману й порушення принципів доброчесності. Водночас у політиці, бізнесі та культурі доцільним є створення диференційованих процедур, що забезпечують прозорість співпраці, баланс

Ця робота ліцензується відповідно до [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

© Миколаєць В. А., 2026

між конфіденційністю, винагородою й правами на авторство. Нормативне осмислення гострайтингу дасть змогу уникнути правової невизначеності, забезпечити захист інтересів сторін та утвердити довіру до результатів інтелектуальної діяльності.

Ключові слова: приховане авторство, гострайтинг, особисті немайнові права, майнові права, авторське право, академічна доброчесність, правовий вакуум, договірні відносини, етика авторства, практика Верховного Суду.

The research methods involve a comprehensive approach: analysis of current Ukrainian legislation in the field of copyright law and academic integrity; comparative-legal analysis of international norms and practices; historical-legal method to trace the evolution of hidden authorship from antiquity to the present; systemic method to identify conflicts between legal norms and ethical standards; content analysis of scientific publications and public debates; as well as the study of judicial practice, including decisions of the Supreme Court and examples from foreign jurisdictions where ghostwriting was assessed through the prism of professional integrity.

The results demonstrate that ghostwriting has a multifaceted nature and is perceived differently depending on the sphere of application. In politics and business, it is legitimized as a tool of professional assistance and communication, while in science and education it is qualified as a violation of academic integrity. The absence of clear legal regulation in Ukrainian legislation creates a legal vacuum and complicates the qualification of such relations. Judicial practice of the Supreme Court confirms the tendency towards an expanded understanding of academic integrity, including issues of proper authorship, correct acknowledgment of contributions by other persons, and transparency in the creation of scientific works. Foreign examples, such as *Kingsland v. Dorsey* in the United States, show that hidden authorship may be considered a form of deception and a breach of professional ethics.

The conclusions emphasize the necessity of developing legal mechanisms that take into account the specifics of different spheres of social activity. In science and education, hidden authorship must remain absolutely inadmissible as a form of fraud and violation of academic integrity. At the same time, in politics, business, and culture, it is advisable to establish differentiated procedures that ensure transparency of cooperation, balance between confidentiality, remuneration, and rights to authorship. Normative interpretation of ghostwriting will help avoid legal uncertainty, protect the interests of the parties, and strengthen trust in the results of intellectual activity.

Keywords: hidden authorship, ghostwriting, non-property rights, property rights, copyright law, academic integrity, legal vacuum, contractual relations, authorship ethics, Supreme Court practice.

Постановка проблеми. Загальноприйнятим у теорії та практиці авторського права є положення, що твір, створений у результаті творчої діяльності людини, належить його автору від моменту набуття ним об'єктивної форми незалежно від ступеня завершеності, призначення чи цінності, а також способу чи форми вираження [1; 2]. Автору належить повний обсяг прав на створений твір, який охоплює як особисті немайнові права, що є невідчужуваними та нерозривно пов'язаними з особою творця, так і майнові права, що

Миколаєць В. А. Гострайтинг як явище в правовому полі

можуть передаватися іншим особам на підставі договору чи закону, а також бути предметом спадкування.

Водночас у сучасному світі сформувалася практика праці / співпраці, коли тексти створюються не безпосередньо особою, яка публічно заявляє себе автором, а іншими фахівцями, що професійно допомагають у підготовці творів у різних сферах – від музичної індустрії та телебачення до науки, освіти й журналістики. У таких випадках виникає специфічна форма правовідносин, у межах яких фактичний творець тексту залишається «невидимим», а твір оприлюднюється під іменем іншої особи.

Гострайтинг як соціально-правове явище має давні історичні корені та сучасне широке поширення в політиці, бізнесі, культурі й освітньо-науковій сфері. Водночас його правовий статус залишається невизначеним. У різних сферах діяльності він отримує неоднакову оцінку: у бізнесі та політиці – як легітимний інструмент комунікації та репрезентації, тоді як у науці та освіті – як форма порушення принципів академічної доброчесності. Відсутність чіткого правового регулювання створює правовий вакуум, у межах якого практика фактично функціонує, але не має нормативного визначення. Це породжує низку проблем: відсутність кваліфікації таких відносин у правовій площині, конфлікт між майновими та немайновими правами автора, а також складність визначення межі між етично допустимими формами співпраці та проявами недоброчесності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній українській науковій літературі питання прихованого авторства та гострайтингу розглядається лише фрагментарно. В. В. Сторож досліджує культуру академічної доброчесності як основу якісної освіти та науки, наголошуючи на потребі в дотриманні етичних стандартів і визначаючи гострайтинг як одну із форм академічного шахрайства [3]. А. Є. Артюхов підкреслює, що українське законодавство визначає плагіат, самоплагіат, фабрикацію, фальсифікацію та списування, але не містить поняття гострайтингу, що створює правовий вакуум у сфері освіти. Він також звертає увагу на неузгодженість між нормами авторського права, яке захищає форму твору, та освітнім законодавством, що регулює його зміст [4]. О. М. Левчук у своїх працях пропонує типологізацію форм прихованого авторства на українському книжковому ринку, виокремлюючи різні моделі співпраці між замовниками та виконавцями текстів [5]. Це свідчить про багатоформатність явища, але водночас підкреслює відсутність його правового визначення. Практичний вимір проблеми окреслив голова НАЗЯВО А. П. Бутенко, який наголошує на відсутності механізмів державного реагування на прояви недоброчесності та зазначає, що відповідальність за написання робіт на замовлення не передбачена ні кримінальним, ні освітнім законодавством, а фактичний тягар контролю перекладається на заклади освіти та академічну спільноту [6].

Отже, наявні дослідження підтверджують: гострайтинг визнається як соціальне явище, проте його розгляд є частковим. На сьогодні системних досліджень із правової кваліфікації цього феномена не існує, що й визначає актуальність цієї роботи.

Метою роботи є дослідження гострайтингу як соціально-правового явища, визначення його місця в системі авторського права та академічної доброчесності, а також обґрунтування потреби в його нормативному осмисленні.

Виклад основного матеріалу. Практика прихованого авторства, що сформувалася в різних сферах суспільної діяльності, отримала назву *гострайтинг* (від англ. *ghost writer* – «письменник-привид»). Під цим терміном розуміють діяльність особи зі створення текстів для інших осіб з метою їхньої публікації під чужим ім'ям. Схоже визначення міститься і в Cambridge Dictionary, де гострайтер описується як той, хто пише книгу чи статтю для іншої особи, яка оприлюднює її під власним ім'ям [7]; та Merriam-Webster Dictionary («найнадійніший» словник Америки), який визначає гострайтера тим, хто пише для та від імені когось [8].

Історичні витоки явища прихованого авторства простежуються ще в Давній Греції та Римі, де тексти й промови для заможних патронів створювали писарі чи слуги, які не мали права на авторство. У середньовіччі ця практика продовжувалася у формі роботи переписувачів для багатих осіб та інституцій. Винахід друкарства в XV столітті спричинив зростання попиту на письмові твори, що стимулювало залучення помічників для написання й редагування текстів; у цей період навіть припускають участь Шекспіра в практиках прихованого авторства. У XX столітті гострайтинг набув інституційного характеру в культурній індустрії, зокрема в «Золотий вік Голлівуду», коли актори та публічні особи активно користувалися послугами авторів для написання мемуарів та біографій. Сучасний етап розвитку пов'язаний із цифровою добою: інтернет і нові медіа зумовили розширення практики на блоги, соціальні мережі, комерційні тексти та наукові роботи, що підтверджує її актуальність і подальшу еволюцію в глобальному масштабі [9].

З дослідження Andrew Mumford та Katherine Bayford (*Ghostwriting History: Churchill, Kennedy and the Authenticity of Authorship*) така практика не лише має давні витоки, але й суттєво вплинула на історіографію та політичну пам'ять у XX столітті. Вінстон Черчилль активно використовував команду дослідників і секретарів для написання своїх багатотомних історичних праць, що стало прикладом «*collaborative history*», коли політик зберігає авторство, але фактично є результатом роботи групи людей. Джон Ф. Кеннеді мав власний «банк інтелектуальної крові» – команду спічрайтерів і дослідників, серед яких особливо виділявся Тед Соренсон [10]. Ці приклади демонструють, що гострайтинг у політиці став не лише способом оптимізації праці, а й інструментом міфотворення, який впливає на автентичність авторства та формування історіографії.

Незважаючи на критику, практика гострайтингу продовжує існувати й у сучасну добу. За останні десятиліття стало очевидним, що гострайтерів залучають не лише для переосмислення минулого, а й для формування майбутнього політичного іміджу. Так, Дональд Трамп використовував книгу «*The Art of the Deal*», створену в співпраці з Тоні Шварцом, як інструмент легітимації власної бізнес-філософії в політичному дискурсі (сам гострайтер Шварц пізніше визнав, що його текст сформував надто позитивний образ). Гіллари Клінтон зі свого боку публікувала численні політичні трактати, зокрема «*It Takes a Village*», «*Hard Choices*», які виконували функцію програмних документів, спрямованих на конструювання її політичної траєкторії [10], а така співпраця була не лише технічною допомогою, а й механізмом її стратегічного позиціонування.

Авторство книги другого президента України Леоніда Кучми «Україна – не Росія» (2003) також перебуває під питанням. Існують твердження, що вона написана групами авторів – гострайтерів [11, с. 140].

Однак гострайтинг не завжди отримував таке доброзичливе юридичне сприйняття. У справі *Kingsland v. Dorsey* Верховний Суд США розглядав питання професійної доброчесності патентного повіреного у зв'язку з використанням статті, підготовленої фактично іншими особами, але опублікованої від імені нібито незалежного автора для впливу на рішення Патентного відомства. Хоча справа стосувалася дисциплінарної відповідальності представника в патентних процедурах, у ній було порушено проблему прихованого авторства (*ghost-writing*) та введення в оману щодо справжнього походження тексту. В окремій думці суддя Джексон прямо охарактеризував гострайтинг як практику, що «девальвує інтелектуальний обіг» та має ознаки прихованої фальсифікації авторства [12], фактично підкреслюючи неприйнятність таких підходів у професійному контексті.

Важливо підкреслити, що це рішення було ухвалене ще 1950 року, але має вагоме значення для оцінювання соціальних явищ. Уже в середині XX століття суд звертав увагу на ризики використання текстів, створених іншими особами, але представлених як незалежні авторські висловлювання з метою впливу на офіційні процедури та формування уявлення про достовірність і неупередженість джерела.

На противагу «легітимності» гострайтингу показовим є приклад Елеонори Рузвельт. Навесні 1949 року вона передала рукопис своїх других мемуарів редакторам *Ladies' Home Journal*, які запропонували їй скористатися допомогою автора-привида. Рузвельт категорично відмовилася, заявивши: «Я б відчувала, що книга не моя» [13]. Зрештою, її книга «*This I Remember*» була видана без залучення гострайтера, стала бестселером і принесла значний комерційний успіх. Але й у цьому випадку політична діячка, яка прагнула зберегти «автентичність авторства», фактично покладалася на помічників для редагування, пошуку матеріалів і структурування тексту.

Це демонструє іронію, на яку звертає увагу Craig Fehrman (*Ghostwriting and the political book culture*, 2010): «Суспільство схильне або обожнювати автора, або засуджувати практику прихованого письма», тоді як реальність політичної та автобіографічної літератури здебільшого є колаборативною. Упродовж багатьох років суспільство інвестувало значні ресурси в романтизовану ідею автора – самотнього та натхненного, і цілком логічно, що, стикаючись зі складними системами виробництва й просування книжок, постає питання: чи варто виділити один елемент – обожнювати автора чи засуджувати приховане авторство [13]. Приклад Рузвельт показує, що навіть відмова від гострайтера не усуває колективний характер створення політичних текстів, а підкреслила складність цих правовідносин та межі між «чистим» авторством і практикою співпраці.

Світові відомі приклади таких відносин й у сфері бізнесу, де наймані автори допомагали створювати тексти для відомих керівників і підприємців. Так, Генрі Форд, засновник автомобільної компанії *Ford Motor Company*, видав книгу «Мое життя та робота» (1922), написану в співпраці із журналістом Семюелом Кроутером. Альфред Слоун, багаторічний президент *General Motors*, опублікував «Мої роки в *General Motors*» (1963), створену разом із гострайтерами. Лі Якокка, керівник *Ford Motor Company* та *Chrysler*, став автором бестселера «Кар'єра менеджера» (1984), який він писав у співпраці з

Миколаєць В. А. Гострайтинг як явище в правовому полі

Вільямом Новаком – одним із найвідоміших і найоплачуваніших гострайтерів світу. У сфері бізнес-літератури також відомі приклади: бестселер Стівена Кові «7 звичок надзвичайно ефективних людей» (1989), створений за участю Кена Шелтона, та мемуари Білла Гейтса «Бізнес зі швидкістю думки» (1999), підготовлені за допомогою гострайтера з команди Microsoft [14]. Ці приклади показують, що в бізнесі приховане авторство стало звичною практикою, яка забезпечує професійне оформлення ідей і досвіду керівників, перетворюючи їхні думки на комерційно успішні тексти.

Отже, політика, сфера бізнесу, культури та масових комунікацій є найбільш сприятливими для співпраці з гострайтерами, адже тут вона фактично легітимізована як інструмент професійної допомоги. Це підтверджується не лише численними прикладами успішних книжок у бізнесі та політиці, але й сучасною інфраструктурою ринку: у мережі «Інтернет» відкрито пропонуються послуги професійних гострайтерів, зокрема через спеціалізовані агентства, як-от The Ghostwriters Agency (www.theghostwritersagency.com). До того ж існують навіть детальні інструкції та поради для охочих розпочати кар'єру гострайтера. Наприклад, у матеріалі Тіни Лайонс «Become a bestselling ghostwriter – 20 top tips (2024)» [15] подано практичні рекомендації: від уміння поєднувати навички письменника й інтерв'юера до організації співпраці з видавцями, роботи з PR-кампаніями та вибору оптимальної моделі публікації. Це свідчить, що у сфері бізнесу та масових комунікацій гострайтинг розглядається як професійна послуга, яка має власні стандарти й методики, а не як недоброчесна практика.

Отже, якщо в бізнесі та культурі гострайтинг може бути інструментом професійної допомоги й комерційного успіху, то в сфері освіти та науки він стає проявом порушення етики й принципів академічної доброчесності та є недоброчесною практикою, що підриває довіру до результатів інтелектуальної діяльності.

У постанові Великої Палати Верховного Суду від 26 березня 2019 року в справі № 800/336/17 [16] було сформовано важливий підхід до оцінювання академічної доброчесності як складової професійної етики та доброчесності кандидата на посаду судді. Суд розглядав спір щодо оскарження рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, яким кандидата було визнано таким, що не підтвердив здатності здійснювати правосуддя у Верховному Суді. Обставини справи свідчать, що кандидат успішно пройшов перший етап конкурсу, однак під час другого етапу кваліфікаційного оцінювання Громадська рада доброчесності надала висновок про його невідповідність критеріям професійної етики та доброчесності. Підставою для такого висновку стала інформація про скасування Міністерством освіти і науки України рішення щодо присвоєння кандидатові наукового ступеня у зв'язку з виявленням у дисертації значного обсягу текстуальних запозичень (плагіату).

Велика Палата Верховного Суду підтримала позицію ВККС і наголосила, що під час кваліфікаційного оцінювання Комісія має право досліджувати не лише професійну компетентність кандидата, а й його морально-етичні характеристики, поведінку та дотримання принципів доброчесності. Суд підкреслив, що неправомірне присвоєння результатів чужої інтелектуальної праці може свідчити про недотримання фундаментальних стандартів професійної етики судді та підривати довіру до правосуддя [16].

Водночас у цій справі особливого значення набуває те, що суд фактично визнав академічний плагіат обставиною, яка може бути врахована під час оцінювання професійної доброчесності особи навіть поза межами суто освітніх правовідносин. Такий підхід демонструє тенденцію до розширення значення принципу академічної доброчесності у сфері публічної служби та професійної відповідальності.

У постанові Верховного Суду від 04 серпня 2020 року у справі № 755/9531/17 було сформовано інший важливий підхід до співвідношення захисту ділової репутації, свободи слова та академічної критики в питаннях доброчесності. Спір виник у зв'язку з тим, що під час Всеукраїнського з'їзду представників органів студентського самоврядування відповідачка, яка головує на засіданні, публічно заявила про наявність у наукових роботах позивачки ознак плагіату, некоректного авторства та інших проявів академічної недоброчесності. Позивачка просила визнати цю інформацію недостовірною й такою, що порушує її честь, гідність і ділову репутацію [17].

Суд першої інстанції задовольнив позов частково, однак апеляційний суд, а згодом і Верховний Суд, дійшли висновку про відсутність підстав для захисту, оскільки поширена інформація була не особистими твердженнями відповідачки, а висновком колегіального органу – організаційного комітету з'їзду. Верховний Суд звернув увагу, що висловлювання мали характер професійного оцінювання академічної доброчесності кандидата та були зроблені в контексті обговорення його відповідності посаді у сфері забезпечення якості вищої освіти. Суд також наголосив, що оціночні судження, критика та професійні висновки не підлягають спростуванню так само, як фактичні твердження, посиляючись на практику Європейського суду з прав людини в справі «Лінгенс проти Австрії». Додаткове значення мало те, що відповідачка надала експертний висновок у сфері інтелектуальної власності, яким підтверджувалась наявність у роботах позивачки текстових запозичень без належного цитування [17].

З аналізу обох рішень Верховного Суду можна зробити висновок, що українська судова практика поступово формує розширений підхід до розуміння академічної доброчесності, пов'язуючи її не лише з прямим плагіатом, а й із питаннями належного авторства, коректного зазначення внеску інших осіб і прозорості створення наукових робіт. Порушення в цій сфері розглядаються судами не лише як внутрішньоакадемічна проблема, а і як обставина, що може впливати на професійну репутацію, етичну оцінку особи та її відповідність публічно значущим посадам. Такий підхід створює підґрунтя й для критичного оцінювання практик, пов'язаних із прихованим авторством і гострайтингом, у контексті дотримання принципів академічної доброчесності.

Звертає увагу й практика Міністерства освіти і науки України, яке дедалі активніше застосовує механізми відповідальності за недоброчесність. Так, наказ МОН України від 26.02.2026 № 375 про затвердження рішень атестаційної колегії прямо передбачив відмову у видачі диплома доктора наук через порушення вимог Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук і невідповідності критерію особистого внеску здобувача, наявності значної кількості запозичення без належних посилань і невідповідності принципам академічної доброчесності [18]. Вказане рішення демонструє, що відповідальність за недоброчесність у науковій сфері стає реальною практикою, яка має

наслідки не лише для академічної кар'єри, а й для суспільної довіри до результатів інтелектуальної діяльності, приховане авторство та інші форми порушення доброчесності більше не можуть залишатися поза увагою – вони визнаються порушенням фундаментальних принципів науки та освіти і зумовлюють правові наслідки, що також створює важливий орієнтир для подальшого розвитку правового регулювання.

Щодо правового підґрунтя існування гострайтингу як діяльності та гострайтера як професії, варто зазначити, що Закон України «Про авторське право і суміжні права», як і Цивільний кодекс України та інше чинне законодавство у сфері інтелектуальної власності, не містить легального визначення цих понять. Вони також не регулюють безпосередньо діяльність гострайтерів, не визнають їх ні авторами, ні співавторами творів і не передбачають спеціальних договірних конструкцій, які б окремо врегульовували саме таку діяльність [11, с. 140].

Крім того, аналіз чинного законодавства України, зокрема у сфері освіти (закони України «Про освіту», «Про академічну доброчесність») вказує на відсутність прямого регулювання відносин, що виникають у зв'язку із гострайтингом. Так, у ст. 42 Закону України «Про освіту» визначено зміст академічної доброчесності та перелік її порушень (академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, хабарництво, необ'єктивне оцінювання тощо) [19]. Проте написання наукових чи навчальних робіт на замовлення, тобто гострайтинг, прямо не згадується. У Законі України від 18.12.2025 № 4742-IX «Про академічну доброчесність» закріплено базові цінності та принципи: чесність, довіра, відповідальність, обов'язковість самостійного виконання завдань, зазначення всіх авторів та учасників роботи [20]. Хоча термін «гострайтинг» у тексті відсутній, його положення фактично охоплюють це явище, адже приховане авторство суперечить зазначеним принципам. Аналіз ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» передбачає порушення авторських прав як плагіат, який визначається як оприлюднення чужого твору під іменем особи, яка не є його автором [2]. Це поняття зводиться до привласнення результатів чужої творчої діяльності, але не охоплює випадки написання творів на замовлення, коли авторство формально передається замовнику.

Водночас, якщо виходити з класичного розуміння поняття автора як фізичної особи, яка створила твір у результаті творчої діяльності, то ця діяльність повністю узгоджується із суттю діяльності гострайтера та відповідає її визначенню, адже він фактично здійснює написання творів незалежно від їх призначення, жанру чи обсягу. Відповідно, гострайтер у практичному вимірі є особою, яка здійснює письменницьку діяльність і створює тексти як результат власної творчої роботи, навіть якщо формально авторство закріплюється за іншою особою.

Особливо гостро постає питання щодо немайнових прав автора, які за законодавством є невід'ємними від особи й не можуть бути передані іншим, що створює певну «правову напругу», пов'язану з розривом між фактичним створенням твору та юридичним визнанням авторства, оскільки фактичний виконавець творчої роботи (гострайтер) не набуває статусу автора і, відповідно, не може реалізовувати особисті немайнові права на створений текст. Водночас особа, від імені якої твір оприлюднюється, формально отримує весь обсяг авторських немайнових прав.

Гострайтери не визнаються співавторами, адже, відповідно до ст. 13 Закону України «Про авторське право і суміжні права», їхня діяльність не є спільною творчістю із замовником. Твори, створені гострайтерами, також не можна визначити як службові чи такі, що виконані на замовлення, оскільки навіть у цих випадках особисті немайнові права залишаються за автором – працівником чи виконавцем, який безпосередньо здійснив творчу працю. Лише майнові права можуть переходити до роботодавця або замовника – повним обсягом чи частково, якщо інше не передбачено договором або законом [11, с. 141].

Щодо спеціальних договірних конструкцій, які регулюють таку діяльність, то на практиці відносини з гострайтерами оформлюються через цивільно-правові угоди, які передбачають оплату їхньої творчої діяльності та визначають умови співпраці. Такі договори зазвичай містять: пункти про нерозголошення (обов'язок гострайтера не розкривати інформацію про свою участь у створенні твору, а також про зміст матеріалів, що використовуються в процесі роботи. Це може бути окремий пункт у договорі або ж самостійна Угода про нерозголошення (Non-Disclosure Agreement, NDA); умови щодо прав інтелектуальної власності (закріплюється, що всі результати роботи належать замовнику (офіційному автору), а гострайтер не має права претендувати на авторство чи публічне визнання); фінансові положення (визначають розмір винагороди, порядок її виплати та можливі бонуси (наприклад, за комерційний успіх твору); редакційні домовленості (уточнюється, що ім'я замовника буде зазначене як єдиного автора, а роль гострайтера залишиться прихованою або ж відображатиметься у формі компромісних позначок («as told to»)).

Саме такі NDA та редакційні угоди стали ключовим інструментом оформлення співпраці з гострайтерами в політичній та історичній літературі. Вони давали змогу політикам зберегти статус «єдиного автора», водночас приховуючи колективний характер створення тексту [10].

Висновки. Гострайтинг як соціальне явище вже існує, але його правове поле ще не сформоване, що робить його одним із найбільш дискусійних викликів сучасної сфери авторського права та академічної доброчесності. Йдеться не лише про відсутність прямої норми, а про зіткнення правових норм та етичних стандартів: навіть якщо формально зберігається право власності на твір, приховане авторство руйнує засади чесності, прозорості та/або академічної довіри, які є фундаментом освітньої та наукової діяльності.

У сфері освіти й науки приховане авторство є недоброчесною практикою, що підриває довіру до результатів інтелектуальної діяльності. Натомість у політиці, бізнесі та культурі гострайтинг часто легітимізується як інструмент професійної допомоги, де баланс між конфіденційністю, винагородою та правами на авторство має інший характер і не сприймається як порушення доброчесності. Саме ця різниця у сприйнятті демонструє складність правовідносин: у різних сферах суспільного життя одна й та сама практика може бути або прийнятною, або засуджуваною.

Видається доцільним розроблення правових механізмів, які б враховували специфіку деяких сфер, де така практика не засуджується, та права учасників цих відносин, оскільки сучасна практика підтверджує затребуваність послуг гострайтера, її правове регулювання могло б сприяти більшій прозорості відносин і захисту інтересів сторін.

Миколаєць В. А. Гострайтинг як явище в правовому полі

Водночас у науковій та освітній діяльності така практика має лишатись абсолютно недопустимою.

Оскільки явище гострайтингу реально існує й формує певні відносини між учасниками інтелектуальної діяльності, його не можна просто ігнорувати чи залишати поза правовим полем. Важливо пояснити природу такої взаємодії, надати їй чітку правову кваліфікацію та визначити межі допустимого. Це дасть змогу відрізнити легітимну співпрацю – редагування, консультування, технічну допомогу – від недоброчесного заміщення автора, що руйнує засади чесності й довіри. Врегулювання цих відносин сприятиме прозорості, захисту інтересів сторін і утвердженню балансу між правами на авторство, конфіденційністю та винагородою, а також забезпечить узгодженість між правовими нормами й етичними стандартами в різних сферах суспільного життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.
2. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 1 грудня 2022 р. № 2811-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 57. Ст. 166.
3. Сторож В. В. Конспект лекцій до навчальної дисципліни «Культура академічної доброчесності» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта. Одеса, 2025. 72 с. URL : <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/21656/3/Storozh.pdf>
4. Галата С. «Польові дослідження» плагіату та доброчесності. *Освіта України*. 2020. № 48. URL : https://svitlanagalata.blogspot.com/2021/01/blog-post_93.html
5. Левчук О. М. Гострайтинг по-українськи: типологія форм. *Технологія і техніка друкарства*. 2025. № 3 (89). С. 48–55. DOI : [https://doi.org/10.20535/2077-7264.3\(89\).2025.343041](https://doi.org/10.20535/2077-7264.3(89).2025.343041)
6. «Не можемо ініціювати перевірки»: у НАЗЯВО відповіли на скандал із купленими дисертаціями суддів / Українська правда. Життя. URL : <https://life.pravda.com.ua/society/nazyavo-vidpovilo-na-skandal-iz-kuplenimi-disertaciyami-suddiv-311199/>
7. Cambridge Dictionary. URL : <https://dictionary.cambridge.org/uk/dictionary/english/ghostwriter>
8. Ghostwriter / Merriam-Webster Dictionary. URL : <https://www.merriam-webster.com/dictionary/ghostwriter>
9. Wendt L. A brief history of ghostwriting / Empower Writing Services. URL : <https://empowerwritingservices.com/blog/the-evolution-of-ghostwriting-tracing-its-history-and-development-from-ancient-times-to-the-modern-era>
10. Mumford A., Bayford K. Ghostwriting History: Churchill, Kennedy and the Authenticity of Authorship. *The International History Review*. 2024. Vol. 46, № 1. P. 54–69. DOI : <https://doi.org/10.1080/07075332.2024.2316738>
11. Миколаєць В. А. Сутність гострайтингу в авторському праві. *Фінансова політика: теоретичні та практичні аспекти юридичної науки. Збалансування приватних прав та публічного інтересу в умовах воєнного стану* : збірник тез VII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Ірпінь, 3 квітня 2025 р. Ірпінь, 2025. С. 139–142.

12. Рішення Верховного Суду США у справі «Kingsland, Commissioner of Patents, v. Dorsey» від 9 січня 1950 р., 338 U.S. 318. URL : <https://www.law.cornell.edu/supremecourt/text/338/318>
13. Fehrman C. Ghostwriting and the political book culture / Los Angeles Times. 23 May 2010. URL : <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2010-may-23-la-oe-fehrman-ghost-20100523-story.html> (дата звернення: 03.05.2026).
14. 25 знаменитих книг, написаних разом із гострайтерами. URL : <https://w-r-i-t-e-r.com/istoriia/vidomi-knyhy-napysani-gostraiteramyl>
15. Lyons T. Become a bestselling ghostwriter – 20 top tips / The Ghostwriters Agency. 16 March 2024. URL : <https://www.theghostwritersagency.com/news/become-a-bestselling-ghostwriter-20-top-tips>
16. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 26 березня 2019 р. у справі № 800/336/17. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81329472#>
17. Постанова Верховного Суду від 4 серпня 2020 р. у справі № 755/9531/17. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90784317>
18. Про затвердження рішень атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України від 28.04.2026 щодо присвоєння вчених звань та присудження наукових ступенів : наказ Міністерства освіти і науки України від 28 квітня 2026 р. № 694. URL : <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-rishen-atestatsiinoi-kolehii-ministerstva-osvity-i-nauky-ukrainy-vid-26022026-shchodo-prysvoiennia-vchenykh-zvan-ta-prysudzhennia-naukovykh-stupeniv>
19. Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38–39. Ст. 380.
20. Про академічну доброчесність : Закон України від 18 грудня 2025 р. № 4742-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text>

Дата надходження 22.04.2026

Дата прийняття 30.04.2026

Дата рекомендації 28.05.2026

Дата публікації 30.06.2026